

A bényi Tizenkét Apostol-körtemplom

2013 július 25. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejt?zköd? Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmetlenül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Sorozatunk tegnapi darabjában az elszakított Esztergom megyei Bény község (ma: Bina, Szlovákia) XIII. századi apátsági templomának bemutatásával foglalkoztunk. A francia alapítású premontrei szerzetesrend kéttornyú Sz?z Mária-egyházától északnyugatra, százlépésnyire különös épület vonja magára a figyelmet: egy kör alakú, kupolás kápolna. Ennek az Árpád-kori kerek templomnak – úgynevezett rotundának – bemutatásával kezdjük a 2003. esztend?t.

A magyar állam- és egyházalapítás utáni két-három évszázad építkezéseinél a szabályszer?nek mondható – hosszanti hajóból és hozzá kapcsolódó szentélyb?l álló – szakrális terek mellett nemritkán találkozni centrális elrendezés? – kör, négyszög, hatszög alaprajzú – kápolnákkal is. E változatos típusú és rendeltetés? épületek legtöbbször magukban állnak, ám sok korai egyházi központunkban láthatók a püspöki vagy szerzetesi templom kíséretében. Így az esztergomi, veszprémi, nyitrai, fehérvári, egri, csanádi és erdélyi (gyulafehérvári) püspökvárakban; a szepesi és pozsonyi prépostságok területén; a jáki, boldvai, hernádszéplaki bencés apátságok mellett csakúgy, mint a bényi premontrei templom közelében. Ez utóbbi az egyik legépebben megmaradt és a legtalányosabb emlék közülük.

A rotunda kívülr?l szabályos, tagolatlan henger formájú. Íves kapuja délnyugatról nyílik, keleti oldalában falba mélyed?, lapos karéj látható, amely a kör alakú térnek mintegy szentélyéül szolgál. Az alig hangsúlyozott apszisnak három egymás melletti, keskeny, félkörív? ablak kölcsönöz jelent?séget, a t?le jobbra és balra szabályosan sorakozó négy, illetve nyolc – összesen tizenkét – falfülke pedig rejtélyessé teszi az épület belsejét. Az egykor minden bizonnyal sediliumként – papi ül?helyként – szolgált fülkékre a kápolna titulusa, a Tizenkét Apostol rímel, de hogy pontosan miféle liturgiai célt szolgált az építmény, nem tudni. Keletkezésének pontos ideje sem tisztázott, jellemz?en a szlovák kutatók datálják korábbra, a X–XI. századra. Sokkal valószín?bb a XII–XIII. század fordulója, avagy a mellette álló szerzetesi monostortemplom alapítása – 1217 – körüli évek. A bels? köpenyfalon töredékesen megmaradt falfestményeket XIII. századiaknak ítéli a hazai m?vészettörténet.

Sajnos a bényi körtemplom építészeti párhuzamai sem segítenek a kérdések tisztázásában. (Tizenkét apostolt nem sok régi egyházunk választott véd?szentül, a Duna menti Apostag községben 1805-ben lebontott, azonos titulusú kápolna viszont a leírások szerint tizenkét szöglet? volt.) Épít?anyaga, a tégla inkább gyakori a középkori Magyarországon ismert rotundák esetében, mintsem különleges. Funkciója megfejtéséhez eddig csak az a szempont merült fel, hogy a szerzeteseknek nem volt joguk szentségek kiszolgálásához – nem keresztelhettek, gyóntathattak, áldoztathattak, eskethettek és temethettek –, e feladatokat a települések plébániái látták el, s talán ezért lehetnek a felsorolt egyházak mellett kisebb kápolnák. Ám ez még nem magyarázza sem az apostolokat, sem a falfülkéket Bényben.

Luswig Emil, mno.hu

Ajánló